

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

SHEHAP

Paauglių seksualinio priekabiavimo prevencija

**Vadovas
mokytojams**

Turinys

1. Įvadas
2. Lytinis švietimas mokykloje
3. Seksualinis priekabiavimas mokykloje
4. Rekomendacijos
5. Šaltiniai

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

Introduction

Mokyklos sveikatos ugdymo politika atlieka pagrindinį vaidmenį stiprinant mokinių sveikatą ir ligų prevenciją mokykloje. Jos vystymąsi paskatino Otavos chartija 1986 m. ir ji pradėjo veikti sveikatos stiprinimo, o ne tik užkrečiamųjų ligų prevencijos ir kontrolės srityse (Direção-Geral da saúde (DGS), 2015 m.).

Atsižvelgiant į mokinių poreikius, sveikatos stiprinimas mokykloje turi įtakos mokymo ir mokymosi procesams, prisideda prie sveikatos raštingumo lygio didinimo, švietimo bendruomenės gyvenimo būdo ir akademinų rezultatų gerinimo (DGS, 2015).

Šis vadovas skirtas naudoti kaip priemonė, padedanti vidurinių mokyklų mokytojams vykdyti paauglių lytinį švietimą, padėti jiems priimti pagrįstus, atsakingus ir sveikus sprendimus. Jis taip pat suteikia informacijos apie seksualinio priekabiavimo prevencijos svarbą mokykloje.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos (UNESCO, 2010) apibrėžimas:

Lytinis švietimas -

„tai amžių atitinkantis mokymas apie lytiškumą ir santykius, suteikiantis mokslu grįstos ir objektyvios informacijos bei įgūdžių, padedančių suvokti savo lytiškumą, juo džiaugtis, kurti saugius ir pilnaverčius santykius, prisiimti atsakomybę už savo bei kitų reprodukcinę sveikatą ir gerovę“ (UNESCO, 2010, p. 2).

Kita vertus, Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) (2022 m.) **paauglystę** apibrėžia kaip gyvenimo tarpsnį nuo vaikystės iki pilnametystės, nuo 10 iki 19 metų. Paauglystė yra svarbus vystymosi laikotarpis, kurio metu įgyjama sveikos gyvensenos įpročių. Ta pati organizacija mano, kad norint, kad paaugliai vystytųsi sveikai, jiems reikia amžių atitinkančios informacijos.

Kai kurie autoriai **mokyklą** laiko privilegijuota lytinio švietimo mokymo vieta, nes būtent čia paaugliai praleidžia daugiausiai laiko, o mokykla taip pat yra ta vieta, kur atsiranda pirmieji meilės išgyvenimai (Ramiro, Reis, Matos & Vilar, 2010; Kazdough, El-Ammari, Bouftini, Fakir, & El Achhab, 2019).

Kazdough, El-Ammari, Bouftini, Fakir ir El Achhab (2019) teigia, kad mokykla taip pat atlieka pagrindinį vaidmenį mažinant rizikingą seksualinį elgesį ir lytiškai plintančių infekcijų riziką.

Nėra įrodymų, kad lytinis švietimas mokykloje skatintų paauglių seksualinį aktyvumą ar rizikingą elgesį (PSO, 2018).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

Seksualinis priekabavimas mokykloje

Seksualinis priekabavimas mokykloje yra pasaulinis reiškiny ir visuomenės sveikatos problema, paveikianti abiejų lyčių paauglius, o prie mergaičių priekabiaujama dažniau (Hill & Kearn, 2011, Gadin ir Stein, 2019; Sakellari, Berglund, Santala, Bacatum, Sousa, Aarnio, Kubiliutė, Propas ir Lagin, 2022).

Europos Sąjungos direktyva (2006/54/EC) **seksualinį priekabavimą apibrėžia** taip:

„Nepageidaujamas užgaulus, žodžiu, raštu ar fiziniu veiksnu išreikšas seksualinio pobūdžio elgesys su asmeniu, kai tokį elgesį lemia tikslas ar jo poveikis pakenkti asmens orumui, ypač sukuriant bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką“.

Pasak Matos, Machado, Morais, Rodrigues ir Isaias (2022), **seksualinis priekabavimas:**

- ✚ yra smurto dėl lyties ir diskriminacijos forma;
- ✚ gali stipriai pažeisti asmens orumą ir fizinį bei moralinį neliečiamumą;
- ✚ gali sukelti įvairų poveikį individualiu, socialiniu, organizaciniu ir ekonominiu lygmeniu.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

Vieta, kur pasireiškia seksualinis priekabiavimas, dažnai laikoma saugia vieta. Neseniai atliktame tyrime (Sakellari, Berglund, Santala, Bacatum, Sousa, Aarnio, Kubiliutė, Propas ir Lagin, 2022) paaugliai išskyrė šias galimas vietas, kuriose gali pasireikšti seksualinis priekabiavimas:

Pasak Matos, Machado, Morais, Rodrigues ir Isaías, 2022; Hill ir Kearl, 2011, seksualinis priekabiavimas gali vykti dviem būdais:

- 📌 Priekabiavimas prie **asmens** gali būti žodinis, neverbalinis ir fizinis;
- 📌 **Virtualus**, kuris įvyksta socialiniuose tinkluose, naudojant mobiliąjį telefoną ar el. paštą.

Keli tyrimai atskleidžia (Gadin ir Stein, 2019; Matos, Machado, Morais, Rodrigues ir Isaías, 2022), kad seksualinis priekabiavimas yra susijęs su **neigiamu poveikiu sveikatai**, todėl aukos gali patirti:

- 📌 Didelį skausmą;
- 📌 Suprastėjusią fizinę būklę;
- 📌 Žemą pasitenkinimą gyvenimu;
- 📌 Baimę;

- ✚ Nepopuliarumą;
- ✚ Socialinę izoliaciją;
- ✚ Traumos simptomus;
- ✚ Kaltę;
- ✚ Gėdą;
- ✚ Pasitikėjimo savimi praradimą;
- ✚ Miego sutrikimus;
- ✚ Valdymo problemas;
- ✚ Piktnaudžiavimą psichoaktyviomis medžiagomis;
- ✚ Depresiją.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

Šis neigiamas poveikis taip pat gali pasireikšti mokyklos lygmeniu, todėl, pasak Hill ir Kearn (2011), Gadin ir Stein (2019), seksualinio priekabiavimo aukoms gali pasireikšti:

- ✚ Suprastėti mokymosi rezultatai;
- ✚ Sumažėti dalyvavimas pamokose;
- ✚ Suprastėti dalyvavimas klasėje;
- ✚ Tam tikrų vietų mokykloje vengimas;
- ✚ Mokyklos baimė ir jos nelankymas.

Pasak Matos, Machado, Morais, Rodrigues ir Isaías (2022), šie veiksniai gali pakenkti aukos emociniam šeimos gyvenimui, taip pat pakenkti santykių ir socialinei sričiai.

Įprastai apie **seksualinis priekabiavimo** atvejus yra **nepakankamai pranešama**. Pasak Matos, Machado, Morais, Rodrigues ir Isaías (2022,) to priežastys:

- ✚ Keršto baimė;
- ✚ Neveiksmingumas ar nežinojimas;
- ✚ Nepasitikėjimas.

Vidurinėje mokykloje dažniausiai paauglių, nukentėjusių nuo seksualinio priekabiavimo, taikomos strategijos:

- ✚ Nieko nedarymas;
- ✚ Bandymas išvengti priekabiavimo situacijos;
- ✚ Pasišalinimas.

Kadangi seksualinis priekabiavimas yra pasaulinė problema, kuri gali pasireikšti įvairiais būdais ir turėti įvairių pasekmių paaugliams, labai svarbu, kad ugdymo įstaigos viešintų, kurtų ir plėtotų strategijas, kaip to išvengti. Hill ir Kearl (2011) atliktame tyrime buvo nurodytos strategijos, padedančios užkirsti seksualinio priekabiavimo atvejų pasireiškimui mokykloje:

- ✚ Sukurti ir viešinti seksualinio priekabiavimo politiką;
- ✚ Pateikite gaires, kaip elgtis gavus seksualinio priekabiavimo skundą (protokolas);
- ✚ Organizuoti mokyklos bendruomenės susirinkimą dėl seksualinio priekabiavimo ir įtraukti mokinius į priemonių planavimą ir įgyvendinimą;
- ✚ Skleisti informaciją apie seksualinį priekabiavimą: kokia yra mokyklos politika ir ką mokiniai gali ir turėtų daryti, jei prie jų priekabiuojama arba jie tampa to liudininkais;
- ✚ Paskirti mokytoją, kuris būtų atsakingas už mokyklos seksualinio priekabiavimo politiką ir priimtų skundus;
- ✚ Mokyti mokyklos bendruomenę apie seksualinio priekabiavimo prevenciją.

ŠALTINIAI

Direção-Geral da Saúde. (2006). Programa Nacional de Saúde Escolar. Lisboa: General Directorate of Health. [žiūrėta 2022 05 22]. Prieiga per internetą: <<https://www.sns.gov.pt/wpcontent/uploads/2016/10/ProgramaNacionaldeSaúdeEscolar.pdf>>.

Direção-Geral da Saúde. (2015). Programa Nacional de Saúde Escolar. Lisboa: Direção Geral da Saúde. [žiūrėta 2022 05 22]. Prieiga per internetą: <<https://observatorio-lisboa.eapn.pt/ficheiro/Programa-Nacional-de-Saúde-Escolar-2015.pdf>>.

Direção-Geral da Educação ir Direção-Geral da Saúde (2017). Referencial de Educação para a Saúde. [žiūrėta 2023 01 24]. Prieiga per internetą: <http://www.dge.mec.pt/sites/default/files/Esaude/referencial_educacao_saude_original_4julho2017_horizontal.pdf>.

Directive 2006/54/EC of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation (2006). Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PT/ALL/?uri=CELEX:32006L0054> accessed 10.01.2023>.

Gådin. K. & Stein, N.(2019). Do schools normalize sexual harassment? An analysis of a legal case regarding sexual harassment in a Swedish high school. Gender and Education. 31(7), 920-937, DOI: 10.1080/09540253.2017.1396292.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHEHAP

Hill, C. & Kearn, H. (2011). Crossing the line: Sexual Harassment at School. AAUM. [žiūrėta 2023 01 15]. Prieiga per internetą: <<https://www.aauw.org/app/uploads/2020/03/Crossing-the-Line-Sexual-Harassment-at-School.pdf>>.

Kazdouch, H.; El-Ammari, A.; Bouftini, S.; Fakir, S. & El Achhab, Y. (2019). Perceptions and intervention preferences of Moroccan adolescents, parents, and teachers regarding risks and protective factors for risky sexual behaviors leading to sexually transmitted infections in adolescents: qualitative findings. *Reproductive Health*. 16(1). p. 1-17. <https://doi.org/10.1186/s12978-019-0801-y>.

Matos, M. Machado, H., Morais, P., Rodrigues, E. & Isaías, M. (2022). Orientações para prevenção do assédio. Universidade do Minho. [žiūrėta 2023 01 14]. Prieiga per internetą: <https://www.uminho.pt/PT/uminho/Informacao-Institucional/Planos-e-Relatorios/Documents/OPAUM_Orientac%CC%A7oes2022_VF.pdf>.

Ramiro, L.; Reis, M.; Matos, M.; Vilar, D. (2010). Educação Sexual na Escola: Conhecimentos, Atitudes e Conforto nos Professores dos Ensino Básico e Secundário. *Revista de Psicologia da Criança e do adolescente*. n.º1. p. 163- 180 Accessed on 30.03.2022. Prieiga per internetą: <<http://hdl.handle.net/11067/93> <https://doi.org/10.34628/8ast-2210>>.

Sakellari, E., Berglund, M., Santala, E., Bacatum, C., Sousa, J., Aarnio, H., Kubiliutė, L., Propas, C. ir Lagin, A. (2022). The Perceptions of Sexual Harassment among Adolescents of Four European Countries. *Children*, 9(10), 1551. MDPI AG.DOI: <http://dx.doi.org/10.3390/children9101551>.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2010). International technical guidance on sexuality education: An evidence-based approach for schools, teachers and health educators. Vol. I. Paryžius: UNESCO.

United Nations Population Fund. (2014) Programme of Action adopted at the International Conference on Population and Development Cairo. [žiūrėta 2023 02 02]. Prieiga per internetą: <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/programme_of_action_Web%20ENGLISH.pdf>.

Pasaulio sveikatos organizacija. (2018). WHO recommendations on adolescent sexual and reproductive health and rights. Geneva. World Health Organization. [žiūrėta 2022 07 03]. Prieiga per internetą: <<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/275374/9789241514606->

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

eng.pdf>.

Pasaulio sveikatos organizacija (2020). WHO Adolescent pregnancy. [žiūrėta 2023 01 30]. Prieiga per internetą: <<https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-pregnancy>>.

Pasaulio sveikatos organizacija (2022). Adolescent health. [žiūrėta 2022 04 02]. Prieiga per internetą: <https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_113>.

Pasaulio sveikatos organizacija (2023a). Sexual Health. [žiūrėta 2023 01 26]. Prieiga per internetą: <https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_2>.

Pasaulio sveikatos organizacija (2023b). Sexually transmitted infections (STIs). [žiūrėta 2023 02 08]. Prieiga per internetą: <[https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-\(stis\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-(stis))>.

Pasaulio sveikatos organizacija (2023c). Sexually transmitted infections (STIs). [žiūrėta 2022 02 08]. Prieiga per internetą: <https://www.who.int/health-topics/sexually-transmitted-infections#tab=tab_1>.

Illustracijos:

<https://www.canva.com/>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

